

Ročník XXII.

listopad 2013

číslo 11

V nebi

Třeba potkat svatého Petra s těžkým klíčem
 Anežku s beránkem přituleným k tváři
 Terezku co ještě kašle
 protože v klášteře mrzlo
 třeba se prodrat zástupem mučedníků
 co stojí s kříží a utvořili kruh
 kolem Agáty nabízející sůl
 kolem svatého Františka s vlkem
 kolem svatého Stanislava s polskou písní

- a vidím konečně svou mámu
 v ještě nespáleném domě
 přišívá knoflík co se stále trhal

Kolik nebe je třeba projít abych ji našel

Jan Twardowski

Úvodem

Strana pana presidenta prohrála, jeho vláda panuje dál. M. Zeman má vždy připraveno dostatek lží a intrik, i k rozbíjení partají a udržení vlastní moci. 28.října odměnil velkou řadu svých lokajů. Významný hudebník Vladimír Mišík vyznamenání z rukou takového člověka odmítl. President zrušil vyznamenání in memoriam Jiřímu Hájkovi, když Hájkův syn Jan se ceremoniálu na Hradě odmítl zúčastnit, protože nesouhlasí s kroky presidenta. Dvacet šest rektorů nepřišlo na Hrad ze solidarity k dvěma nepozvaným kolegům. Ti, co přišli dělat stafáž, si svou přítomnost zdůvodní. Vždycky.

1. listopadu jsme slavili svátek největších osobností lidstva, „Všech svatých“. Zasvětili se práci pro spravedlnost. Můžeme odhadnout, zda si Bůh váží statečnosti paní Gorbaněvské, a jejich kamarádů? Ti věděli, že za svůj protest na Rudém náměstí v r. 1968 proti okupaci Československa budou hrozně potrestáni. Presidentské vyznamenání neočekávali a ani ho nedostali. Nechal jsem si u pana Vídeňského vyčistit vnitřek auta: „Pod sedadlem byly dvě padesátikoruny“, hlásil. /v

POEZIE V HÁJI

Lidé ve městech bydlí už po několik generací ve „sterilním“ městském prostředí (alespoň si to myslí). Žádný hnůj a hlína na holínkách, přezouvání; vše zakoupené je úhledně zabalené... Používá se Savo, Jar a jiné chemikálie. A najednou – jak zde píšu – se příroda stává nebezpečnou!

Moje zážitky z letošního podzimu: vidím z mého okna hru barev stromů, přesuny mračen nad horami, malou sněhovou čepičku na Sněžce. Nad francouzským oknem opuštěné hnízdo jiříček. Letos vyvedly své mladé dvakrát. Je zážitek pozorovat, jací jsou to rodiče! Těším se, že si na jaře najdou své hnízdo. Najednou báb! Obyvatelky jiných bytů chtějí, abychom hnízdo shodili. Jiříčky přece dělají nepořádek! Kdo to má uklízet?! (na našem balkoně...) Vlaštovky a jiříčky jsou prý zdrojem nebezpečné nákazy, dokonce šíří štěnice! Za mého mládí bývala hnízda u každého domu v naší ulici. Lidé říkali, že tito ptáčci přinášejí štěstí. Ted' je nejdůležitější POŘÁ-

DEK a nikdo nechce připustit, že tito Boží tvorečkové jsou také důležitými obyvateli Země, že jsou dílem Tvůrce. A tak chudinky přiletí zdaleka, až z podsaharské Afriky, a co najdou? Prázdnotu, zato však čistou zeď. Co však zřejmě nikomu nevádí, jsou stovky (tisíce?) miláček člověka, pejsků. Teprve až napadne sníh, se ukáže, co po sobě zanechávají. Výtahy stále v provozu, štěkání, vytí a nařikání zvířat po dobu nepřítomnosti jejich bezohledných páníčků – to nikomu nevádí (sic). Když mne očichává statná doga s krvavými očima, učím se chladnokrevnosti. V chorvatské Premantuře sídlí vlašťovky přímo uvnitř kavárny. Paní hraběnka Diana Sternbergová má v Častolovicích více než 10 hnízd vedle vchodu do bytu. Jaké to „nebezpečí“! Ona má totiž cit pro krásu a poezii. Ano, je to přepych – kdo může pochopit, chápej. A kdo nechápe: vlašťovky a jiříčky jsou chráněny zákonem.

Jan Rybář

POZVÁNÍ NA SLAVNOST JE PODSTATOU KŘESŤANSTVÍ

„Podstatou křesťanství je pozvání“, řekl římský biskup František 5. listopadu ráno při mši u sv. Marty. Čelto se podobenství o hostině, na kterou pozvání nepřišli a tak byli přivedeni lidé z ulice, žebráci a invalidé.

„Církev není jenom pro dobré, pozvání jsou všichni, bez vylučování kohokoliv.

Křesťany se stáváme jediné velkorysým pozváním Boha. To si nelze zaplatit nebo zasloužit. Buď jsi pozván nebo nemůžeš vejít. Neuvědomujeme-li si to, nepochopili jsme, co znamená být křesťanem.

Křesťan je tím, kdo je pozván. K čemu je zván? K nějakému jednání? Nebo na procházku? Pán nám říká: »Jsi pozván na slavnost!«

Křesťan je pozván na slavnost, k radosti, k radosti, že je spasen, vykoupen, k radosti z účasti na životě s Ježíšem.

Slavnost je shromážděním lidí, kteří spolu rozmlouvají, smějí se, slaví, jsou šťastní.

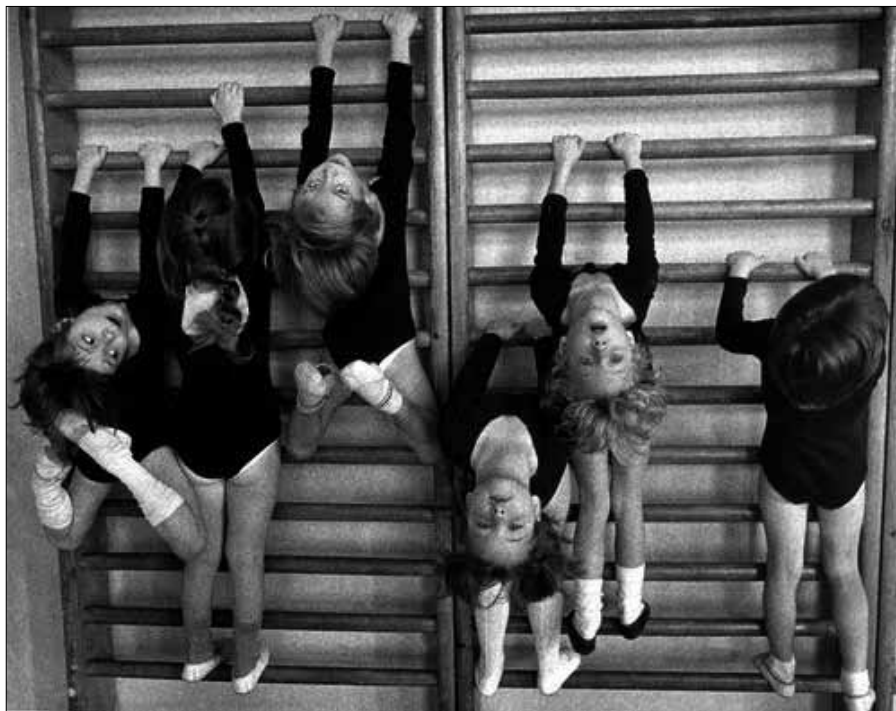
Nikdy jsem neviděl nikoho, kdo by slavil sám. Bylo by nudné otevřít si sám láhev vína, to by nebyla slavnost. Slavíme spolu s ostatními, v rodině, s přáteli; s lidmi, kteří jsou pozváni stejně jako jsem pozvaný já. Být křesťanem, znamená příslušet k Tělu, k lidu, který byl pozván na slavnost.“

S odkazem na čtení (Řím 12,5-16a) pak František řekl: „Ježíšova slavnost je slavností jednoty všech, dobrých i špatných. Prvními pozvanými jsou ti na okraji. Církev není jenom pro dobré lidi. Pozvání jsme my - všichni hříšníci.

K čemu jsme pozváni? K vytvoření společenství, které má různé dary. Jedním z nich je prorockví, dalším služba, jiným vyučování... Všichni mají nějaké dary, ctnosti. Slavnost vzniká tím, že to, co mám, přináším druhým, všem. Slavnost je společným sdílením všech. Nelze se zastavit v prvním salónku, abych byl jen se třemi či čtyřmi, které znám, bez těch ostatních. Tak to v církvi nemůže být. Buď stojíš o všechny nebo zůstaneš mimo! Nemůžeš nikoho vylučovat, církev je pro všechny, počínaje těmi, kteří jsou nejvíce na okraji. Církev je pro všechny!

V Ježíšově podobenství však čteme, že ti první pozvaní jeden po druhém začali hledat výmluvy, na slavnost nepřišli.

Říkají „ano“, ale jednají opačně.“ To jsou křesťané, kteří se spokojují jen s tím, že jsou uvedeni na seznamu pozvaných. To ale nestačí, kdo na slavnost nepříjde, není křesťanem. Jen být na seznamu ke spásě nestačí. Církev vytvářejí ti, kteří přijali dar pozvání. Pozvání si nelze koupit. Vstoupit do církve, znamená být ochotný k tomu, co po nás Pán Ježíš žádá. Vstoupit do církve k Božím lidu, znamená společně s druhými putovat, pracovat a slavit. V církvi není protagonistou (hlavní postavou) nikdo, mimo Boha. On koná všechno. My všichni jdeme s ním, kdo s ním nejde, stává se tím, kdo se vymlouvá a na slavnost nejde.

Pán je nesmírně velkodušný, otevírá všechny dveře. Zve každého. Rozumí tomu, kdo se ostýchá: »Ne, Pane, nemohu k tobě jít.« Rozumí mu, zve jej opět a čeká, protože je milosrdný. Nelíbí se mu však ten, kdo sice přitakává, ale jedná opačně. Kdo se tváří, že mu děkuje za spoustu věcí, ale ve skutečnosti si jde svojí cestou; kdo má „dobré způsoby“, ale jedná podle svojí a nikoli Pánovy

vůle. Takoví se vždy vymlouvají, neumějí se radovat, nezakoušejí radost z příslušnosti k Bohu a božím lidu. Je bláhové lavírovat mezi „ano“ a „ne“ a spokojit se pouze s tím, že jsem uveden na seznamu křesťanů.“

Prosme Pána o dar porozumět Hostiteli, správně chápat, jak krásné je být pozván na slavnost, jak je krásné být se všemi a sdílet vlastní kvality se všemi.

MŮŽE PŘIJÍT I TYRANIE

Miloš Rejchrt

Evangelický farář M. Rejchrt patří mezi výrazné protagonisty českého veřejného života. Nejenže se v časech komunismu neváhal coby disident občansky výrazně angažovat – v roce 1980 byl mluvčím Charty 77, ale později působil i jako člen Rady České televize. Je však znám nejen pro své občanské postoje, ale také pro své neotřelé názory, a to jako břitký komentátor současnosti v podobě kázání, esejů a rozhlasových fejetonů.

Jaké má dnes postavení „duchovní“, jak dalece ho lidé potřebují a vyhledávají?

Řekl bych, že od ne tak dávných dob, kdy se nemuselo nikomu vysvětlovat, co farář vlastně dělá, se jeho postavení radikálně změnilo, zvláště ve městech. Farář je nesamozřejmý a pro většinu lidí postradatelný. Jen zlomek obyvatelstva nás k něčemu potřebuje. Občas přijde někdo, že jim umřela maminka a ta byla pobožná a přála si církevní pohřeb. Nebo hledají oporu v nějaké tíživé životní situaci či naopak nějakou hezčí svatbu, než jakou dělají na radnici.

Z lidí, kteří hledají nějaký hlubší smysl svého života, jen malá část očekává pomoc od institucionálních církví a jejich činovníků. Takže i kazatelé, kteří by rádi působili přes hradby církevního ghetta, se dnes věnují převážně

„údržbě“ (v lepším případě duchovní) svých farností a sborů. Tu a tam přijdou i k evangelickému faráři jedinci v dospělém věku požádat o uvedení do víry a o křest, ale taková setkání jsou dnes spíše mimořádnou událostí.

Co to tedy znamená? Vzdali lidé v dnešním světě své duchovní hledání?

Lidé nějaké své hledání nevzdali. Hledání je součástí našeho lidství. Každým tepem svého srdce vyjadřujeme neklid, ustavičně něco chceme a o něco usilujeme. Pořád hledáme třeba štěstí, harmonii, uznání a krásu. Už svatý Augustin říkal, že naše srdce je neklidné, dokud nespočine v Bohu. Jestli tím spočinutím myslel nějaký mystický zážitek v této časnosti, anebo odkázal na potom, až se naše srdce uvede do klidu definitivně, těžko rozhodnout. Určitě ale ten výrok vystihuje podstatu lidství.

I v této době lidé hledají a touží po spočinutí v Bohu a ne vždycky sami svému hledání rozumějí. Nicméně poměrně dobře vědí, že se mají vyhnout církvi, protože ta jim to, co hledají, nedává.

Pokud v ní lidé nenacházejí uspokojení a žádné naplnění cíle jim neposkytuje, co jim tedy může nabídnout?

To se taky ptám a odpověď nacházím váhavěji než třeba před třiceti lety. Snad může poskytnout střechu nad hlavou těm, kdo o tajemství bytí a smyslu svého života chtějí přemýšlet nejen o samotě. Pro mě osobně církev před-

stavuje klubko živých vztahů, ty lidi v církvi něco spojuje, oni se na spočinutí v Bohu těší společně a té touze našeho srdce společně rozumějí. To je celé. Církve je sdílení.

Je to tedy dnes o zániku toho, jak říkáte, „sdíleného“?

Řekl bych, že je to o zániku automatického očekávání, že když někdo hledá v životě nějaké hlubší zakotvení, vděčně od nás převezme všechno, čemu a jak věříme my. Uvnitř institučních církvi sdílení namnoze funguje, ale je to komunikace mezi lidmi, kteří už jsou na sebe zvyklí a od toho, v čem vyrostli, ještě neutekli.

Čím dnes církev lidi oslovuje? Má na něco nového a neotřelého ještě křesťanský svět vůbec sílu?

Já ani nevím, rozhodl jsem se podobnými otázkami se netrápit. Byl jsem vybaven určitým druhem víry a zbožnosti, jak mi byla předána a jak jsem ji uchopil, a s tím už dožiju. Mám kolem sebe vrstevníky, kteří to prožívají podobně, a není nám při tom nějak strašně zle. Jenom prostě cítíme, že něco s námi končí. A končí to nejenom proto, že žijeme v postkomunistické zemi, kde komunisté náboženství nepřáli, a teď se to dává těžce dohromady.

Myslíte, že za odpadání od víry v české společnosti mohla doba komunismu?

Napadá mě kacířská myšlenka, že kdyby nebylo komunismu, možná by na tom církve v Česku byly ještě hůř než teď. Církve tehdy pomáhaly lidem, kteří se nechtěli jen tak odevzdat komunistické víře či nevěření ničemu. Vzpomínám na řadu mladých lidí, většinou studentů, pro které byla církev něčím lákavým a poutavým, protože tam se říkalo a sdílelo něco jiného, než do lidí oficiálně vtoukaný světonázor. Dnes je ale ten výběr pro mladé lidi takový, že na tržišti životních postojů a pravd je zboží nabízené církvemi hodně zasunuté.

Děje se něco podobného i jinde?

Fenomén opouštění institučních církvi není patrný jen u nás. Znáám trochu situaci ve Švýcarsku a slyšel jsem od věrohodných svých spoluvěrců, že bude-li tam trend umenšování protestantských církvi pokračovat, za deset let církve skončí. A není to jen povzdech protestantů, leckde v tradičních katolických zemích prožívají něco podobného. V Evropě tedy určitě.

Co se vyčerpalo a přestalo být přitažlivé?

To se samozřejmě můžu jen domnívat. Nevím, jestli je to nějaký boží trest seslaný na nás či přirozená odumrtí jedné podoby křesťanství, které zase chytne dech a bude vypadat nějak jinak a životněji než dnes. Zdá se mi, že hlavním faktorem slábnutí křesťanství v Evropě je zahlcenost jinými projekty a návrhy, jak budovat svůj život a jak ho učinit šťastným.

Jaké projekty máte na mysli?

Společnost konzumní hojnosti nám nabízí spousty všelijakých nejen doplňků stravy, ale „doplňků života“. Vzrušení poskytnou adrenalinové sporty, sexualita už je plně osvobo-

zena od plodivosti, můžeme zvelebovat tělo plastickými operacemi, zdravou výživou atd. Nabízí se nám téměř věčně mládí a téměř nesmrtnost.

Ohromnou změnu přináší obyčejný mobil: najednou jste kdykoliv dosažitelný, nemusíte se s nikým vidět tvář v tvář. Můžete se se svými intimnostmi svěřovat nejen v nějaké výjimečné chvíli či prostoru, jako byla například zpovědnice, ale třeba za jízdy v tramvaji či na ulici. Nepotřebujeme už chodit do kostela, abychom se setkali s blízkými lidmi, my jim zavoláme. Také se nemusíme těšit na život věčný a jeho hojnost a krásu včetně budoucích kompenzací našich nedostatků, protože všechno je dosažitelné teď. Koupíme si last minute a jsme najednou v ráji.

Co to tedy o naší době vypovídá?

Člověk, když jde do let, tak má vždycky pocit, že vše spěje do černé díry. Toto je pokřivení každé generace na odchodu, sýčkovat, že lépe už bylo a že ti mladí můžou ten svět jenom doničit. Takže není vyloučeno, že nářky nad krizí jsou jen generačním refrémem, který se vždycky opakuje.

Přece jen ale vidím prokazatelné příznaky toho, že se svět ubírá nedobrym směrem. Vidím to hlavně v tom, že se začíná vytrácet myšlení a přemýšlení jako takové. Jenom když si vezmeme naši současnou politiku a předvolební kampaň. Copak se někde objevila nějaká myšlenka? K mání jsou jenom počítačem upravené hlavy na billboardech a bezobsažná hesla, eventuálně rýmované „vitpípné“ slogany, skládané snad nějakým desetiletým drzým frackem.

Proč jsme ale do takového stavu dospěli?

Možná proto, že to tak má být, to je normální poloha zastupitelské demokracie a my, kteří jsme žili celá desetiletí v totalitě, si na tento stav nemůžeme zvyknout. Možná je politika opravdu jenom spor nějakých skupin, které usilují o moc a vzájemně si ji vytrhávají z rukou. I takto pojatá politika má přece jen tu výhodu, že lidé mimo tyto mocenské skupiny, tedy my, ostatní občané, si můžeme žít víceméně své vlastní životy. Oni se perou, okopávají se a urážejí, všichni chtějí ke kormidlu a k lizu, čímž nedovolují, aby někdo získal absolutní moc a naporáď. Možná bychom od politiky víc ani čekat neměli. Přesto si osobně pořád myslím, že od ní máme čekat trochu víc.

Scházejí v politice opravdové osobnosti?

Mně slovo „osobnost“ říká málo a také být „opravdový“ nestačí. V politice nechť se uplatňují lidé, u kterých jiní lidé rozeznali, že umějí přemýšlet, domýšlet i důsledky činů či jejich projektů, jsou vybaveni potřebným kvantem znalostí a odbornosti a prokázali už, že mají nějaký ideál, jsou poctiví, odolní nátlaku i pokušením. Takových lidí, zvláště ve vrcholové politice, je málo.

Mimo politiku jich je víc – a jak to udělat, aby se tito lidé do politiky dostali, nevím. Takoví lidé se totiž sami nebudou nabízet, prodávat se někde na billboardech se jim hnusí, partajní praktiky také. Asi někdo pro ně hodnověrný by je měl vyzvat, ať se obě-

tují a do té funkce jdou. Dovedu si představit několik osobností z akademického a vědeckého prostředí, které by v politice nemusely zklamat. Na druhé straně ale ani akademická obec neoplývá postavami, které by vyzařovaly autoritu a dokázaly strhnout. Scházejí dnes myslitelé typu Jana Patočky, Josefa Zvěřiny, Ladislava Hejdránka či Boženy Komárkové, kteří by fungovali jako orientační postavy.

Ve veřejném životě tedy chybí nějaká vůdčí či zajímavá myšlenka?

Zcela určitě. Zajímavé myšlenky ovšem musejí politikům dodávat opravdu kvalitní rádci, kteří mají myšlení v popisu práce. A těch je málo – snad i proto, že akademická obec, aby byla elitní, nemůže být velká, a ta naše velká je.

Proč jsou u nás tak populární lidé typu prezidenta Miloše Zemana?

Hledám odpovědi na dnešní otázky spíše ve staré literatuře než v té současné, tak jsem se nedávno začel do Platóna. V jeho *Ústavě* je pozoruhodné vylíčení toho, jak se systémy vládnutí postupně střídají.

Přicházející systém má napravit nedostatky předešlého. V určité fázi této proměny se objevuje oligarchie, vláda boháčů. Jejich vládnutí se ale stává tak nesnesitelným, až nakonec dojde ke vzpouře. Ta oligarchie částečně vyžene, částečně pobije, část oligarchů se přizpůsobí novým poměrům. Nastává období svobody a demokracie. Jenže té svobody je tolik, že si každý může dělat, co chce. Když je někdo odsouzen za zločiny, není ani potrestán, protože v tomto režimu svobody už k tomu není žádná vůle. Výsledkem je, že se tento stav začne lidem zajídat, a tak jako lék na tu zvlčilou svobodu přichází tyranie. Čímž neříkám, že Zeman je tyran.

Může nám nějaká „tyranie“ opravdu hrozit?

Možná, že ano. Platón říká, že právě ta největší svoboda vede k nejkřutější tyranii. Obávám se, že u nás byla – podobně, jako to líčí starověký filosof – spousta věcí puštěna ze řetězu: oligarchové měli neskutečné hody, a navíc jsme museli celé dlouhé roky poslouchat řeči o tom, jak jim lidé závidí a jak se u nás v Česku neodpouští úspěch. Celá společnost byla dlouhá léta tímto řečmi ponižovaná a měla věřit, že Viktorovi Koženému sprostě závidí.

Tak teď hledají tyrana a Zeman na tuto potřebu odpověděl. Naštěstí je to zatím jenom „soft“ tyranie a nečekám, že by Zeman mohl nějak výrazněji přitvrdit, i kdyby chtěl. Nebezpečí je ale v tom, že takový tyran všechna očekávání splnit nedokáže, a dokonce začne dělat věci, které se už tak líbit nebudou, načež zase budeme chtít nějakou radikální změnu...

Vy máte zkušenost coby disident. Proč se v časech poměrného blahobytu bez nějaké velké existenční tísně najde tak málo lidí ochotných se více společensky angažovat?

Tenkrát těch „ztroskotanců a samozvanců“ byla jen hrstka, pro většinu lidí jsme byli směšni naivkové. Nakonec si dokonce ani nejsem jist, jestli jsme byli coby disidenti opravdu úspěšní. Možná, že takovou iluzi vy-

tvářila jen souslednost tehdejších dějů. Na jednu stranu bylo odhodlání pár stovek lidí, že s tím tehdejším proudem nepoplavou. Chtěli si žít v jakési „paralelní polis“ po svém. Nechtěli ze sebe dělat blbce a nechtěli si „poskvřnit ústa ani hruď falešnou řečí“. To znamenalo ale jen okrajový proud, který komunisté z nějakého důvodu úplně důsledně „netřpuli“.

A vedle toho bylo skomírání komunistické ideologie, ze které se stal neefektivní a neperspektivní systém vládnutí. Komunismus poněkud předčasně umřel věkem. Ne snad, že by moc už ležela na ulici, jen ji zvednout, ještě ji drželi komunisté v ruce, ale je to, jako když držíte v ruce mokré mýdlo – stačilo trochu zmáčknout a oni tu moc pustili. Celý podíl disentu byl v tom, že v tu chvíli tady byli jiní lidé k dispozici než zase jen nějací komunisté, jako třeba v Rumunsku: tam tehdejšího tajemníka strany Ceaușeska nechal zastřelit tajemník strany Iliescu. U nás to mohl klidně být Miroslav Štěpán, kdyby vystoupil na Národní třídě a postavil se na stranu demonstrantů. Komunismus se prostě zhroutil a na jeho zhroutění měli disidenti jen nepatrný vliv.

Přece jen ale měl listopad 1989 svůj revoluční étos a vůdčí postavy...

Představoval ho hlavně Václav Havel. Byl pro mě postavou vzorovou. Nikoliv ale jako prezident, ale jako disident. Tehdy se choval naprosto skvěle: například když mu estébáci přivezli do kriminálu nabídku k vycestování do Ameriky, a on je poslal do háje. Před výsadami, které si vydobyl svou světovou proslulostí, dal přednost sounáležitosti s ostatními mukly. Pro mě je to mravní hrdina, a když se má ve škole dětem vykládat, co je to solidarita, tak on je tím vzorem. Zůstal v kriminále vlastně dobrovolně, stačilo jen podepsat pas a mohl nám pak z Broadwaye posílat s Formanem pěkné pozdravy. Přitom zůstat v kriminále mohlo mít za následek, že ho třeba zabijí, což se také málem stalo, když ho tam chytnul komplikovaný zápal plic.

A jak jeho roli vidíte po roce 1990?

Neměl se stát prezidentem, na to ho byla škoda. Na nějaké získávání národní prestiže či renomé jsou sportovci. Jeho slavné vystoupení v americkém Kongresu byla síla, sám jsem se tím dojímal, ale možná to bylo svým způsobem kontraproduktivní. Tato zbídačelá společnost mohla nabýt totiž mylně dojmu, že on je reprezentant toho, co si vlastně myslíme my všichni a jací jsme. Jenže takoví my nejsme. Havel měl zůstat jako nezávislý myslitel či morální autorita typu dalajlámy v jakési opozici a nastavovat zrcadlo nepravostem. Václav Havel uměl naprosto geniálně analyticky vyhmátnout a dokonale popsat, co jini jen žili. Uměl jít hlouběji za pouhé jevení

se věci. Když se dal na politiku, nutně přestal být orientační postavou. Nemohl už říkat věci tak, jak si je myslel a cítil, musel si potřásat rukou s lidmi, kteří mu byli protivní.

Potřebuje dnešní doba vůbec někoho, kdo by byl „orientační“ postavou?

Lidé je vždycky potřebují. Ve chvílích nějakého znejistění se mohou podle nich řídit. Tento institut se bohužel rozpliznul. Známe sice jmenovitě různé postavy, ale jenom podle toho, že vystupují v televizních seriálech, a pro mnohé se tak právě oni stávají orientačními postavami.

Jak posuzujete současnou politickou scénu?

Myslím, že znamená hlavně degeneraci a rozklad. Proměnila se v boj o moc a okopávání kotníků navzájem. Ti, kteří do ní šli s nějakou vizí, za pár let zjistili, že ta vize nestačí a že k politice je třeba umět řemeslo, tedy umění přetahovat se s odpůrci či jiným názorem. Na ten dnešní stav je jen jediný lék – snažit se do politiky vpustit ty nezdegenerované.

Koho máte na mysli?

Já už jsem dlouho příznivcem Táni Fischerové. Volil jsem ji jako prezidentku a zůstávám jí věrný, protože mě nezklamala. Když byla v parlamentu, odvedla dobrou práci zákonodárce na zákonech o sociální pomoci a tak dále. Mám dojem, že takové skupinky a hnutí, jako je Změna, je třeba podporovat a nepodlehout propagandě, že jim udělený hlas hodíte vlastně do kanálu. Když jim ale dám hlas, jednak budou vědět, že někoho zaujali, a pak můžou dosáhnout už při výsled-

ku 1,5 procenta na finanční příspěvek státu a budou se cítit stabilnějšími. To je důležité hlavně proto, aby mohli alespoň trochu provozovat opoziční alternativní roli. Občas jsou totiž z tábora „marginálních“ uskupení slyšet docela zajímavé nápady – třeba návrhy na změnu volebního zákona od Karla Janečka, který ostatně k mé radosti také podporuje hnutí Změna.

Myslíte si, že takové uskupení může mít na stav české politiky nějaký větší vliv?

Hned třeba ne, ale do budoucna je alespoň nějaká naděje, že podobně zezdola vzniklé

iniciativy budou mít časem možnost věci nějak ovlivnit. Mám pocit, že mezi těmito exoty někde na okraji se děje něco neobvyklého a svěžího. Možná teď nic neovlivní, jenže co my víme, co bude za deset let. Vzpomeňme si na Zelené v Německu, také to kdysi byla jenom nějaká skupina šilenců. Každá strana prostě někdy nějak začínala, pak třeba zdegeneruje či se přežije, a tak musí přijít zase někdo nový. Myslím, že k něčemu takovému dnešní doba nazrála.

Nejsou ale tolik čitelní jako velké zavedené strany...

Možná je to takové chaotické, ale nakonec život jako takový přece také vzniknul z chaosu. Mnozí říkají, že to už tady bylo v podobě Věcí veřejných a že to nemá cenu. Já ale myslím, že jde hlavně o to, jestli se v takovém uskupení dá spatřit nějaký zajímavý moment a nejenom bažení po moci. Nakonec je docela pozoruhodné, že tady nikdo nechce být v opozici, ale hned se řítí do vlády k disponování mocí. A to se mi právě třeba u těch marginálních hnutí líbí, že se svou opozičností počítají. Být opozicí je přece důležitá role, bedlivě hlídat, co se na úrovni vládnutí děje, a využít tím výhody, že do toho vidí víc než normální smrtelník. Mnohdy je to zajímavější než vládnutí.

Odráží současná, jak říkáte „mizerná a zdegenerovaná“, politika stav celé společnosti?

Myslím, že se to tak úplně nekryje a že se to zbytečně zaměňuje – tedy otrávenost lidí z politiky a otrávenost lidí ze života. Mám pocit, že v poslední době v souvislosti s pádem vlády lidé nepropadají apatii, ale probudila se v nich větší chuť k vlastnímu životu. Možná i chuť jít zase k volbám a něco s tím stavem udělat. Jsem si jist tím, že pohled na politiky, jak oni to vedou, není totožný s tím, jak se nám žije.

Společnost je na tom přece jen lépe, než dává najevo v nějakém hodnocení politiků. Naštěstí totiž chápe, že život se nesestává jenom z politiky. Naopak, život se dokonce děje úplně jinde. Spousta lidí se tak stavem politiky přestala trýznit a koukají žít svůj život. To je to nejlepší, co se dá také udělat. Vždyť těch dobrých

možností, jak žít, je spousta. Třeba já si na tak kritizované zdravotnictví – až na ty poplatky – osobně nestěžuji. Mám někdy skoro pocit, jako by se lidé více semkli, a dali tím politikům najevo, že se jimi nenechají tak úplně otrávit, že se bez nich obejdou a že je ke svému štěstí nepotřebují.

Pořád se vede diskuse o existenci komunistické strany; je podle vás ještě nějak nebezpečná?

Když sleduji ty diskuse, někdy mám dojem, že se lidé až příliš zabývají bojem s komunismem, což tak trochu připomíná boj proti

ČESKÝ BABYLON

fašismu v padesátých letech minulého století. Je to boj proti něčemu, co bylo, a ne hledání opravdových strašidel přítomnosti. Podle mého, jestli nám opravdu něco nehrozí, tak je to recidiva komunismu.

KSČM se stejně jako ostatní partaje snaží jen urvat nějaké výhodné místo a tak jako všichni tvrdí, že to dělají pro druhé lidi, a někteří tomu i věří. Nakonec se někteří dokonce osvědčili, jako třeba komunistický severočeský hejtman během letošních povodní. Jinak sice nejsou úplně uchopitelní, co vlastně chtějí, není jasné tak úplně ani jim. Ale i kdyby nakrásně prosazovali násilné svržení režimu, jak je k tomu nabádá Komunistický manifest, nemají dnes šanci. Je nepředstavitelné, že by soudruh Filip zavelel a nadšené dělnické milice vyrazily na barikády. Komunisté vředy víc než jini potřebovali vůdce a oni dnes žádného uhrančivého komunistického Hitlera nemají. Komunismus, tak jak jsme ho zažili, bylo vlastně náboženství s vlastními rituály a liturgií. Ti nejlepší hudební skladatelé, malíři a básníci psali oslavné básně, skládali celé kantáty a tvořili výpravná výtvarná díla. Komunismus byl nesen hodně silnou estetikou. To ale zmizelo, komunismus zkrátka vyčpěl jako hodně převařené víno.

Jak jsou podle vás nebezpeční pravičáci z Dělnické strany Tomáše Vandase a populisté jako Tomio Okamura? Můžou být tím novým strašákem?

Dělnickou stranu moc nesleduji, nevím. Ale už to, že jsou v médiích hodně vidět a pořád se o nich mluví, mě spíš vede k dojmu, že vážné nebezpečí nepředstavují – to skutečně nebezpečné se teprve líhne, vidět to není, málokdo si toho všimne. Dělnická strana vidět je. Nu a Okamurův Úsvit také vlastně neznám. Co jsem nahodile kde čel o jeho vystoupeních, působí na mne normálním dojmem volebního lídra před volbami, který se snaží zaujmout a voličům se zalíbit. V tomto ohledu jsou populisté všichni.

Co je podle vás tedy tím „strašidlem“ současnosti?

To je právě to, že to nevíme. Strašidla někde

Když byla minulý týden zveřejněna statistika o stále rostoucím počtu dětí, které žijí v neúplných rodinách, zvyšujícím se počtu žen samoživitelek a vysokém počtu sebevražd v naší zemi, bylo na místě položit si otázku, proč je tomu tak. Bohužel v tomto případě nejde o otázku jedinou, protože problémy jsou, odborně řečeno, multifaktoriální a dotýkají se řady oblastí společenského života. Lidská společnost a lidský organismus mají společné to, že v nich všechno souvisí se vším. Přesto jde u těchto případů v první řadě o otázku „zdravotního stavu“ rodinného a společenského klimatu.

Už ve starověku platila zásada: „Zachovej řád – a řád zachová tebe!“ Je málo výroků, které mají na jedné straně trvalou platnost a na druhé straně se můžeme o jejich pravdivosti přesvědčit na každém kroku. Moudrost o zachování řádu přežije určitě všechny generace. V naší zemi se rodina v tradičním pojetí rozpadá zhruba od sedmdesátých let 20. století,

číhají, ještě nejsou úplně uchopitelná. Proto potřebujeme proroky, kteří jak se říká, slyší trávu růst a nespletou se. Třeba v minulosti takový Emanuel Rádl, který ještě před nástupem Hitlera k moci věděl, že jsou v německé filosofii nebezpečné časované bomby třeba v pojetí národa.

Já osobně nebezpečí tuším ve ztrátě ideálů. Jenom sledujeme HDP a kulinářské pořady v televizi, jako bychom dnes nevěděli, proč máme usilovat o to či ono. Proč mít státní samostatnost, proč má být člověk mravný a starat se o něco jiného, než je vlastní zájem. Proč říkat dětem, že s poctivostí nejdále dojdou a mají pomáhat slabším.

Pokud se totiž takové věci vytratí, hrozí nám, jak předvidá Platón, tyranie. Se svobodou si nevíme rady a jen se jí opájíme. Pocit, že svobody je moc a že je spíše anarchií a eldorádem pro bohaté, probouzí touhu po vládě tvrdé ruky.

Jan Brabec, ČESKÁ POZICE, 19.10.2013

kdy došlo k překonání společenského odsudku rozvodu. V počátcích byl definován jako moderní a pokrokový zákon. Důsledkem je generace dnešních čtyřicátníků a padesátníků, kteří z rodinného prostředí neznají některé vzorce chování, protože je nemohli odpozorovat z interakce a komunikace vlastních rodičů. Nedokážou řešit vlastní problémy, nebyli vedeni k účtě vůči partnerovi, k důsledné a odpovědné výchově dítěte, k toleranci, odpuštění, sebezáporu, oběti a ani k účtě k vlastním předkům. Nemohli tudíž nic z toho předat dál a jejich potomci se rozvádějí také, anebo se manželství sami už bojí uzavřít.

Nyní vyrůstá třetí generace, která se hůře orientuje v takzvaných tradičních hodnotách. Nárůst kriminality mládeže, rozšiřující se drogová scéna a jiné sociálně patologické jevy, zvláště výše uvedené, jsou toho částečným následkem. Co s tím? Zatěžuje to společnost především po stránce ekonomické. Hledá se proto pomoc a řešení. Bohužel je v naší zemi – a k tomu ještě současně u moci – mnoho lidí, kteří se domnívají, že úpadek rodinného života lze sanovat penězi a paragrafy. Hrozím se však důsledku tohoto omylu. Moderní ekonomové a právníci mají své moderní iluze a jednou z nich je právě tento omyl. Mimo to se ve společnosti přeceňuje materiální stránka věci.

Ale ještě nebezpečnější než přeceňování materiálního aspektu je v této zemi nedocení duchovního rozměru. Ony totiž svoji nezanedbatelnou roli ve společnosti hrají také substance, které nelze měřit kalkulačkou. Stará matka, která má v domově důchodců veškeré materiální zabezpečení, marně čeká na návstěvu svého syna. Nechodí. Podniká přece. Onen akcident, kterému se říká láska, ji nevynechá žádná materiální hodnota ani rádooby psychotherapeutická moudra tituly ověřené pracovnice v přímé obslužné péči. Bohužel cit pro uvedené rozdíly (materiální – duševní – duchovní) je otupen. Pokud není přímo otupen, je změněn, a není-li změněn v obsahu, je změněn v nomenklatuře. A tím došlo k tomu, že se naše společnost pomalu stává starozákonním Babylónem, pro který bylo charakteristické zmatení pojmů.

Dnes se pýcha změnila ve zdraví sebevědomí, lakomství v zákon ekonomiky, nestřídmost ve vyšší životní úroveň, závist v boj o spravedlnost, hněv ve zdravou reakci na hloupost druhých, hulvátství ve svobodu projevu, okrádání ve svobodný trh, zanedbaná výchova dětí se změnila ve tvorbu vlastního názoru, mateřství bez manželství v moderní formu existence, likvidace pozitivních hodnot ve zbavení se předsudků, neúcta k tradici ve vítězství zdravého rozumu a lenost se změnila v sociální dávku. Slušnost je přežitek doby, jak mi řekl jeden mladý inženýr ekonomie, protože za tu si ještě nikdo nic nekoupil. A v téhle hodnotové džungli povltavského Kocourkova pak tvarujete dětské charaktery a neztrácejte optimismus.

*Max Kašparů – psychiatr a pedagog,
Týdeník Rozhlas, říjen 2013*

AKTUALITY

Ekumenickou bohoslužbu budeme slavit 17. listopadu v 17 hodin v kostele sv. Václava.

Česká křesťanská akademie pořádá přednášky:

„Změny v nás a kolem nás“,
Mgr. Terezy Hradilkové, spo-

luzakladatelky a dlouhodobé ředitelky Společnosti pro ranou péči. T.H. stála také při zrodu hnutí pražských matek, první organizace nevidomých, která se odloučila od Svazu invalidů a Poradny pro rodiny dětí se zrakovým postižením v Praze.

16.11. v 19 hod. v evangelickém kostele.

„Evangelium a dnešní společnost“

Prof. Petra Pokorného.

30.11. v 19 hod. v evangelickém kostele.

Pochod světýlek po Letohradu

13.11. v 17 h. - Centrum pod střechou
V Centru pod střechou si děti vyzvednou dřevěného broučka, kterého půjdou uspat do jeskyně v zámeckém parku. S sebou lampióny, lucerničky a jiná světýlka. Teplý čaj za drobný peníz zajištěn.

Vstupné: dítě 30 Kč

www: <http://www.uo.charita.cz>

Budoucnost významných a historických stromořadí v našem městě - beseda s odborníky o úpravě v lipové aleji na Kopečku, javorové aleji v Tyršově ulici, o nemocném červeném buku na nádvoří zámku s promítáním příslušných dokumentů.

20.11. v 17 h. - Městský úřad.

Letohradské soukromé gymnázium pořádá přednášku „Věda a křesťanská víra - zdánlivý rozpor?“ Prof.RNDR. Jiřího Hořejšího, Dr.Sc., profesora Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy a špičkového vědce z Ústavu částicové a jaderné fyziky.

25.11. v 16 h. Letohradské gymnázium.
www: <http://www.lsg.cz>

Výroba adventní věnce. Korpus si doneste, svíčky a přizdoby si můžete za úplatu pořídit u nás, větve zajištěny.

27.11. v 16 h. - Centrum pod střechou
Vstup 30 Kč. www: <http://www.uo.charita.cz>

Nebojte se klasiků - nejinspirativnější recitační vystoupení, která vyhodnotila odborná porota z předchozí soutěže na LSG.

28.11. v 17 h. - evangelický kostel.

www: <http://www.lsg.cz>

Den otevřených dveří v Průmyslové střední škole v Letohradě.

30.11. v 8 h., 30.11. v 13 h.

www: <http://www.psslsetohrad.cz>

Vánoce a advent – výstava.

1.-17.12. - Městské muzeum.

Vánoční zvyky a tradice, prodej perníčků, dekorací, ozdob, pletené a háčkové zboží, textilní doplňky do kuchyně, atd.

1.12. 15-19 h.

po – pá: 8-11 11:30-16 h.

so: 8-11 h.

Vstupné: dospělí 20 Kč,

děti a důchodci 15 Kč, děti do 5 let zdarma.

Lesní betlémy Stanislava Vacka

1.-22.12. - přízemí zámku

1.12. 15-19 h.

po – pá: 8-11 12-15.30 h.

so a ne: 13-17 h.

22.12. 9-13 h.

Vstupné: dospělí 20 Kč,

děti a důchodci 15 Kč, děti do 5 let zdarma.

Rozsvícení vánočního stromu

1. 12. v 15:30 h. adventní koncert Familia Cantorum v kostele sv. Václava, prodej adventního zboží; 16:30 h. vánoční písně, rozsvícení vánočního stromu; 17 h. koncert country kapely Lokálka; 17:45 h. ohňostroj.

Výstava betlémů a vánočních dekorací

7.-30.12., mimo 24. a 25.12.

13-18 h. v Muzeu řemesel, vstupné 40 Kč.

Pokud má někdo zájem předvést své vánoční výrobky, ať už dekorativní nebo jedlé, nebo zapůjčit zajímavý betlém, ozvěte se prosím Muzeu řemesel na tel. 465 622 160
www.muzeumremesel.cz/aktuality

Vánoční koncert ZUŠ

11.12. v 17 h. - Dům kultury

Vstupné: dospělí 90 Kč, důchodci 50 Kč,

děti zdarma.

Předprodej vstupenek v kanceláři ZUŠ.

www: <http://www.zusletohrad.cz>

**Přátelství Boha
křtem přijal**

13.10. Jakub František Hubený

**Lásku, úctu
a věrnost si slíbili**

5.10. Josef Šplíchal a Radka Hrdinová

12.10. Petr Zdražil a Kateřina Dolečková

**Ke vzkříšení
jsme vyprovodili**

4.10. Marii Najmanovou 79 let

7.10. Františkak Kubce 72 let

14.10. Miladu Hrdinovou 82 let

22.10. Josefa Gregárka 88 let

1.11. Evu Bílou 69 let

ZÁPIS Z FARNÍ RADY 16. října

Svatováclavská slavnost – po odečtení nákladů zbývá na opravu kaple na Kopečku 3.265 Kč. Ještě jednou patří velký dík všem, kteří pomáhali s přípravou.

Misijní kříž z náměstí je opravován.

Údržbář - uvažujeme o zaměstnání jednoho člověka k běžným opravám našich kostelů. Od jara. Víte o někom šikovném, poctivém a pečlivém?

Orlický kostel – konečně se podařilo vrátit kříž na věžičku. Plošina, která dosáhla tak vysoko, přijela až z Prahy, ale postavení lešení by bylo mnohem dražší.

V listopadu se bude opravovat pískovcová dlažba. V neděli 10.11. budeme proto bohoslužbu slavit v letohradském kostele.

Pouť do Osvětimi pro chlapy, 14.-16.11.

Více v dalším článku.

Ekumenickou bohoslužbu budeme slavit 17. listopadu v 17 hod. v kostele sv. Václava.

Adventní koncert – Město už tradičně pořádá rozsvícení vánočního stromu na 1. adventní neděli. Nabízíme veřejnosti adventní koncert. Náš sbor Familia cantorum bude zpívat krásné adventní písně. Pozvěte své známé na půl hodinky do kostela.

Farní rada příště 20.11. v 19 h. na faře.

zapsala: *Jana Skalická*

LISTOPAD VE STREETU

12.11. Vědomostní odpoledne

Ukaž, jaké jsou Tvé vědomosti a porovnej je s ostatními.

19.11. Turnaj v kulečnicku

Baví Tě kulečnick? Přijď si zahrát společně s ostatními.

26.11. Řekni to kresbou

Zábavná a vtipná společenská hra, ve které musíš určitá slova vyjádřit pouze pomocí kreslení obrázků.

Téma měsíce: ENERGY DRINKY

Proč je pijeme? Co drinky obsahují?

Co s námi dělají?

Otevírací doba:

po, út, čt: 13-19 hod.

st: zavřeno – individuální konzultace

pá: 14-18 hod.

Program je určen pro uživatele NZDM, pro děti a mládež ve věku 10–20 let z Letohradu a okolí. Tel. 731 402 336,

e-mail: podstrechou@seznam.cz, Centrum pod střechou Taušlova 714, Letohrad.

PODĚKOVÁNÍ

Akademickému malíři panu Aleši Lamrovi děkujeme za půjčení jeho krásných obrazů do orlického kostela. I několik novomanželů si pochvalovalo, jak obrazy zkrášlily jejich svatbu.

ZPRÁVY Z CHARITY

PODĚKOVÁNÍ ZA SBÍRKU

Oblastní charita děkuje všem, kdo přinesli šatstvo do podzimní sbírky, která proběhla ve dnech 11.-12.10. Děkujeme dobrovolnicím za pomoc při třídění donesených věcí a děkujeme panu faráři Vackovi za dlouholeté zapůjčování prostor fary k tomuto účelu. Šatstvo i ostatní věci budou po přebrání rozděleny takto:

- Největší část sbírky je určena pro Pobytové středisko žadatelů o mezinárodní ochranu v Kostelci nad Orlicí, kde Oblastní charita provozuje sociální šatník. V tomto zařízení pobývá kolem 250 uprchlíků a cizinců, často rodiny s dětmi. V roce 2012 využilo služeb tohoto šatníku 755 klientů, kterým bylo za symbolické ceny prodáno 5.076 ks ošacení. Z výtěžku se pak zdejším klientům kupují ty potřebné věci, které sbírky nepokryjí (např. obuv pro děti).
- Další část šatstva je určena pro lidi bez domova. Oblastní charita provozuje v Lanškrouně nízkoprahové zařízení pro tyto klienty, kde mají vedle výměny oblečení dále možnost hygieny a sociálního poradenství.
- Nepoužitelné šatstvo si odváží Diakonie Broumov k dalšímu zpracování.

Děkujeme všem, kdo jste nám přinesli své nepotřebné šatstvo i ostatní věci – budou sloužit dál.

za OCH: I.Marková

ADOPCE NA DÁLKU 2013/2014

Od listopadu 2013 probíhá v Letohradě další sbírka na podporu vzdělání chudých indických dětí.

Adopce na dálku je v Letohradě již tradiční charitativní projekt. Farnost z výtěžku minulých sbírek podporuje vzdělávání třinácti dětí v nejchudších částech Indie. Pět z nich projekt letos opouští - Milan J. Nazareth a Gracy Michael, které po dvanácti letech podpory dokončí střední školu a Sylvia Juza Nazareth, Veena Shubash Mudgekar a Glanish A. Mendosa, kteří dovrší desetiletou základní školu a budou tak moci zabezpečit sebe i své rodiny.

V následujícím ročníku sbírek, které budou opět probíhat v kostelech v Letohradě, na Orlicí, v Lukavici a v Mistrovicích, na letohradské faře a v papírnictví v letohradské charitě na jejich místo chceme „adoptovat“ další potřebné děti a budeme pokračovat se studenty, kteří nám zůstávají. Za Vaši podporu děkujeme.

Martin Marcinčin

CO S OBRAZY KŘÍŽOVÉ CESTY?

Letos se nám díky dotaci Krajského úřadu a příspěvku Města Letohrad podařilo zrestaurovat další dva obrazy orlické křížové cesty. Celkem už je pět obrazů zrestaurovaných. Pověsili jsme je v kostele. Jsou mistrně namalovány. Každému přeji, aby si před každým z nich sedl a pozoroval, co je ním k vidění.

Už na dvou výstavách jsem zájemcům vysvětloval, k čemu křížová cesta slouží – k přemýšlení, kde se ve světě, v našem okolí a v nás bere zlo? Můžeme zlu bránit? Jak? Všimněte si, co všechno malíř Bergel znal a promyslel, co postavy na obrazech vyprávějí.

Nevím, zda má někdo větší vztah k těmto obrazům než já, nemáme přístroj, který by to změřil. A nevím o nikom, kdo by pro jejich záchranu udělal víc než já, pominu-li restaurátory. Ale chci vyvolat debatu, zda je necháme viset v našem kostele. Malířka Marie Applová se jednou vracela z lesa a viděla hořet statek. Měla s sebou jen skicák a tužku a náhodou tuš. Utrhla stonek jakési byliny a namalovala dva strhující obrázky. Nepověsil jsem si je do bytu. To je srašné, hoří-li někomu domov. Mohl bych je věnovat leda hasičům do jejich klubovny nebo je darovat galerií.

Poprava, natož nevinného, je ještě strašnější. Jaké fotografie nebo obrázky nemohou být v čekárně u zubního lékaře nebo na ušním, kam maminky vodí děti „píchat uši“? A jaké obrázky tam visí?

Připomínám, že až v baroku se křížové cesty začaly objevovat v kostele. Něco jiného je projít křížovou cestou někde na kopci, aby chom to „rozchodili a vydýchali“.

Někteří lidé a někteří památkáři chtějí mít z kostela muzeum. My v kostele slavíme přátelství. V márnici nebo na popravišti slavit nelze. Donedávna byl sál v hospodě na Šedivci celý černý – jak v pekle, prý kvůli diskotékám. Kdo z nás by tam chtěl mít svatební hostinu?

Obrazy si nějaký čas v kostele necháme. Příští rok si je chce půjčit rychnovská galerie. Další rok Arcibiskupské muzeum v Olomouci, pak možná Videň (J.W. Bergel je vídeňským rodákem).

Prosím Vás, pozorujte, jak na Vás budou obrazy působit a zvlášť maminky a babičky prosím o sdělení názorů. Ptejte se i svých dětí. Nedejte tolik na ty, kteří na bohoslužby nechodí. Od více lidí jsem slyšel: „Dnešní děti vidí dost drastických scén“. Je to dobré? Jestli s námi nehne ukřižovaný Ježíš, je to dobré? Několik let jsme v našem kostele vystavovali různé obrazy, fotografie a další umělecká díla. Neznám v republice kostel, kde by se tak dělo. Co všechno jsme viděli? S kolika autory jsme se setkali? Kolik lidí navštívilo náš kostel?.

Je známé, že obraz po třech měsících ztichne. Doufám, že se nám podaří zrestaurovat i zbývající plátna. Uvítám každého nadšence, který mi se záchranou obrazů pomůže.

Těším se na Vaše názory, Vy si rozhodněte. Před opravou liturgického prostoru jsme také přemýšleli a zkoušeli, jak jej uspořádat, nic nezvratného jsme nepodnikli.

Můžete psát do Okénka nebo na faru.

Děkuji Vám předem.

Václav Vacek

LUKAVICKÝ KOSTEL

Děkujeme panu Františku Novotnému, ochotně se ujal opravy borťičího se zdiva u schodiště na kůr. Statik určil, jak při opravě postupovat. Máme vybagrovat jámu dva metry hlubokou, potřebujeme najít příčinu, proč se základy sesouvají. Kostel je jen malo vyvýšen nad okolí, ale léta pozorujeme, jak terém od kostala ujíždí. /v

ADVENTNÍ OBNOVA

V sobotu dopoledne před 2. adventní nedělí si jako obvykle dopřejeme adventní přemýšlení o našem vztahu k Bohu a o duchovním životu. Můžete mi poslat otázky, které by vás zajímaly. Náš životní styl je jiný než našich předků. Navážeme na loňskou obnovu, kterou vedl P. Karel Satoria.

Knih, kterou napsal s P. Markem Orko Váchou, „Život je *sacra* zajímavé“, je k mání v letohradských kostelích.

Václav Vacek

PROSTĚ LEPŠÍ DEN

Nedávno jsem byla na psychologickém výcviku a zaujala mne tam jedna metoda, o kterou bych se s vámi ráda podělila. Je to metoda jednoduchá, krásná a přitom geniální. Metoda, pomocí níž se můžeme učit vnímat u sebe, druhých a ve světě kolem nás to dobré. Díky této zaměřené pozornosti se pro nás svět stává dobrým místem k žití, my sami se měníme a pozitivně působíme také na své okolí, které je našim působením znovu ovlivněno.

Než představím metodu samotnou, začnu trochu zevrubněji. Určitě jste si všimli, že jsou lidé, kteří jsou přes všechno, co se jim v životě děje, docela šťastní, spokojení, radostní, dokáží na věcech a událostech nacházet to dobré nebo to lepší. A naopak jsou lidé, kteří, ať se děje, co se děje, jsou nespokojení, myslí si, že svět je špatný, lidí kolem nich jsou špatní, nic nemá cenu a podobně. Tito lidé se od sebe zjevně liší, což je zcela jistě dáno mnoha věcmi, ať už jejich konstitucí, povahou, tím, jak a kým byli vychováni, co jim život na jejich cestě přichystal atd. Důležitý vliv ale hraje také to, na co se **vědomě** zaměřují. Například když jsem si v televizi pustila zprávy o povodních, doslechla jsem se, že nějakí mladí učni vyrobili paní vyplavené při povodních novou kuchyň, a to bych si mohla říct, no to je úžasný, lidi si umějí pomáhat, ti mladí kluci si dokázali všimnout, že ta paní je na tom zle a věnovali tomu svůj čas a píli a udělali jí tím velkou radost a i já sama při tom budu cítit kousek té radosti a budu mít pocit, že lidi jsou fajn a umějí si pomáhat a stojí za to tu být. Ale stejné zprávy přinesly informaci o tom, že nějakí lidé začali rabovat domy lidí evakuovaných nebo vyplavených při povodni, no a to bych se mohla rozčítit a říkat si „no to je hrozné, lidi jsou úplně hyny, nemají žádnou úctu, kam to ten svět spěje, a budu-li starší, tak si přisadím, že to za našich mladých časů nebývalo, a budu mít vztek nebo budu zhnusená a budu mít pocit, že lidi jsou zlí a svět je špatný. A to jsem se dívala na ty samé zprávy, výsledný pocit z nich mohu mít ale úplně jiný.

Ve světě se stále děje mnoho věcí, ať už dobrých nebo zlých, hezkých nebo příšerných a my si z té záplavy informací vybíráme, kterým dáme přednost, které zpracujeme, podle kterých se budeme řídit. Důležité je, že toto vybírání můžeme dělat také vědomě, že je můžeme my sami ovlivnit. My se můžeme přimět k tomu, abychom ráno, až půjdeme do práce, zvedli oči a podívali se na východ slunce a možná,

když to budeme dělat opakovaně, tak nás ten východ slunce osloví a my si pak řekneme, „hmm ten svět je fakt hezký“. My si můžeme uvědomit, že když jede sanitka, tak většina lidí uhne na stranu a je cítit, že lidi kolem nás jsou ohleduplní a připravení pomoci. To, čeho si ve světě všímáme, tak ovlivňuje to, jaký ten svět pro nás je a zároveň, jací jsme my. Když vidíme, že někdo pomáhá druhému člověku, má z toho radost a ten, kterému je pomáháno, asi cítí vděk, i nás zachvacuje vlna radosti a vděčnosti a jsme připraveni pomoci.

Tady udělám krátkou pauzu, toho o čem píšu, jste si určitě všimli u sebe nebo ve svém okolí, nicméně toto „laické“ pozorování je podpořeno „vědeckými“ zjištěními, např. popsáním zrcadlových neuronů (Di Pellegrino, Fadiga, Fogassi, Gallese, & Rizzolatti, 1992 – poprvé popsány u opic, Fadiga, Fogassi, Pavesi and Rizzolatti (1995) – sledovány i u lidí), kdy bylo pomocí neurologických měření zjištěno, že v mozku dochází k aktivaci stejných oblastí neuronů, ať už určitou činnost vykonáváme, nebo se na ni pouze díváme. Jedná se zřejmě o velmi důležitý prvek učení, který vede k tomu, že když vidíme druhého člověka v určité situaci jednat daným způsobem, jsme připraveni jednat stejně.

Zajímavé je také to, že když si všímáme dobrého a náš svět se tak stává lepším, působíme také pozitivně na druhé lidi, je jim s námi prostě dobře, a my zase pro sebe získáváme pozitivní zpětnou vazbu. Když vidím, že někdo pomáhá, mám z toho radost, já někomu pomohu, on děkuje a jde dál s úsměvem, já mám znovu dobrý pocit atd.

Možná někdo podotkne, že takovéto všímání si dobrých věcí je malování světa na růžovo,

za ruku a říkat si oni se mají rádi, ale důležité je, na co se v té situaci zaměřím, co si z ní odnáším, odnáším si to, že svět je hrozný, že se tohle může dít a naštvane nebo se strachem o sebe sama odcháším, nebo si všímám sbíhající se lidi, kteří zastavují násilníka, volají policii, ošetřují rány, či já sama zasahuji. Můj výsledný pocit z takové situace je pak úplně jiný. Mohu si říkat, je to hrozné, že se to děje (nezavírám oči), ale lidi s tím přesto dokáží něco dělat a to mě může naplňovat dojetím, hrstí, láskou a chutí do života. Vedle toho špatného, co tu je, stavím ještě i to dobré, nepřehlížím to špatné, co tu je, ale nenechávám se tím ovládnout.

Představíte-li si nás samotné, že chodíme po světě s nějakým batohem, tak důležité je, co do toho batohu dáváme, dáváme tam úžas nad krásou světa, nebo rozladění z toho, že prší, dáváme tam dojetí nad tím, jak se lidé dokáží k sobě chovat nebo tam dáváme znechucení. A s tímhle batohem pak chodíme a on nás dále ovlivňuje.

Známým faktem je také to, že teprve, když máme plnou náruč, tak z ní můžeme rozdávat, což v našem kontextu znamená, že když si dostatečně naložím svůj batoh pozitivním náhledem na svět, mohu vidět i to špatné, neválcuje mě to, není mi to, mohu s tím něco dělat, je to v mé moci.

A teď bych se vrátila k samotné metodě. Nemá žádný název, tak jí budu jen tak říkat Kartičky. Spočívá v tom, že si nastříháte kusy papíru, můžou být stejné, aby se vám lépe míchaly a ně napišete pozitivní stavy např. láska, zaujetí pro něco, rozhodnost, úcta, veselost, ochota pomoci, vytrvalost atd., určitě vás mnoho dalšího napadne. Dáte je k sobě, položíte na stůl, druhý den ráno vstanete, kartičky zamícháte a jednu vytáhnete. Pak se

celý den budete vědomě snažit daný stav někde kolem sebe uvidět. Večer si můžete sednout, popřemýšlet, co jste viděli, zažili, jak to na vás působilo, můžete si ty nejhezčí okamžiky někam poznamenat nebo si prostě o tom s někým popovídat. Ve chvílích, kdy vám nebude úplně nejlíp, kdy se budou dít věci, které jsou těžké, můžete zkusit se k těmto svým dobrým zkušenostem a prožitkům vrátit a díky nim znovu načerpat sílu a překlenout těžké období.

Může se stát, že zpočátku pro vás bude těžké některý z těchto stavů nalézt nebo si jich povšimnout, případně jich zahlédnete jenom málo, zkuste ale ve své snaze vytrvat alespoň pár dní, protože také schopnost vidět dobré a rozlišovat, se dá naučit, dá se cvičit, zlepšovat a sami si asi všimnete, že časem se vám bude lépe a jednodušeji dařit vidět to dobré kolem sebe.

Ze srdce vám to přeji.

Marie Bernardová

tuto domněnku bych chtěla popřít. Všímání si či nalézání dobrého neznamená zavírání očí před tím, co dobré není. Např. jdu-li po ulici a vidím, že tam někdo kope do bezvládně ležícího muže, neznamená to, že začnu rychle očima hledat někoho, kdo se s druhým drží

STISKLI JSME SI RUKU A MAMINKA ZEMŘELA

Pani Michaličková z Ústí n.O. se za pomoci charitních sester domácí hospicové péče starala půl roku o svoji umírající 78letou maminku...

„Maminka pořád upřednostňovala druhé a na sebe zapomínala,“ vypravuje *paní Michaličková*, „takže když jsme přišli na její nemoc, bylo už pozdě. Byla zvyklá být stále v akci a kdykoli vyhovět požadavkům svého manžela. Bylo mně jí velmi líto.

Poslední dobou jsem pozorovala, že se trápí a není jí dobře. Na vyšetření nechtěla, ale nakonec jsem ji přesvědčila. Nebyla 30 let u gynekologa, ačkoliv jsem ji několikrát nabízela, že ji budu brát s sebou. V nemocnici jí udělali kompletní vyšetření a zjistili rakovinu děložního čípku v pokročilém stádiu. Nemohla už ani sedět, dělaly se jí boule v tříslech. Lékař nám doporučil ještě vyšší pracoviště v Pardubicích, ale i tam jí řekli, že na operaci už je příliš pozdě. Nabídlí nám ozařování na onkologickém pracovišti. Maminka z toho byla zdrcená a my samozřejmě také – z plného zdraví naprostá beznaděj.

Půl roku od zjištění diagnózy k ní do bytu dojížděly 2x denně sestřičky z Charity. Já jsem tam dojížděla během dne, protože otec se sestrou, kteří s ní bydleli, nebyli bohužel schopní se o mamku postarat. Sama mám srdeční onemocnění, tak jsem se modlila, abych to vydržela. Sestřičky ráno přišly, zkontrolovaly všechny funkce, umyly mamku, daly injekci, bandážovaly nohy. Vždycky přišly

v určený čas, s úsměvem, pohladily ji, byly přirozeně laskavé a dokázaly potěšit. Maminka slyšela laskavé slovo a brala je jako své přítelkyně. Zнала všechny jménem, vyptávala se na jejich děti... V závěru byly k dispozici i v noci, takže jsem neváhala volat i v noci, když se zdravotní stav zhoršil. Půjčili jsme si také polohovací postel, toaletní křeslo, to je důležitá pomoc. Pomáhali mi také oba bratři. Týden před jejím koncem jsem tam i spala. I když to byl těžký týden, vnitřně mě velmi obohatil. Seděla jsem večer u maminky, a i když byla vyčerpaná, měla chvílky, kdy byla při vědomí, a vyprávěla mi okamžiky z dětství. To se úplně rozjasnila a povídala o svých devíti sourozencích. Ptala jsem se, jestli si pamatuje nás – své děti. Ona říkala, že nás měla nejradši na světě...

Ztrátu nejbližších jsem už pocítila - zemřely mi dvě malé děti. Přesto jsem si ale říkala, jaké to bude, až zemře mamka? V tomto mi pomohla sestřička Kaplanová, protože nás

upozornila, že se blíží konec a pokud chceme mamince poděkovat za život, ať to uděláme teď. Mě by to ani nenapadlo říkat, protože jsme nebyli zvyklí projevovat si city. Je to zvláštní, když vidíte blízkého člověka, který ještě dýchá, ale víte, že umírá. Zavolala jsem bratry, ať přijedou, že mamka odchází. Ještě jsem jí šeptala: „Mami, počkej ještě, přijedou bráchové...“ Bratři přijeli, rozloučili se s ní, pohladili ji a poděkovali za život. Stiskli jsme si ruku a maminka zemřela. Jsem moc ráda, že jsme tento okamžik klidného rozloučení

Manžel je pochován na katolickém hřbitově, manželka na protestanském. Přes zeď si podávají ruce.

prožili, dokud ještě maminka dýchala.

Sestřičky také po smrti maminku umyly a připravily tělo k odvozu. Za to jsem jim byla vděčná, asi bych to nezládla. Jsem ráda, že jsem to vše prožila, mám v sobě pocit klidu, že jsem u mamky mohla doposledka být, že jsme se s ní rozloučili.“

Pani Michaličková nahlíží do složky, ve které má uloženy maminkou psané vzkazy nebo recepty a hodnotí službu domácí hospicové péče: „Jen díky této službě jsme mohli mít maminku doma a mohli ji doposledka držet za ruku. Nabízeli nám sice hospic, ale ten je nejbližší v Červeném Kostelci nebo Chrudimi, a to je pro nás daleko. Lidé nevědí, co je čeká, každý průběh umírání je jiný. Sestřičky dělají svoji práci naprosto profesionálně a přirozeně. I pro ně musí být těžké, když vědí, že dělají poslední věci člověku. Tato služba je velmi užitečná a všechny sestřičky jsou na svém místě. Říkala jsem si, že takhle bych chtěla také jednou odejít... „

Zavírat oči před stáří je dětinské rozhovor s Jiřinou Šiklovou

Bydlíte celý život v jednom bytě. Je to pro starého člověka výhoda?

Je, protože až budu třeba úplně slepá, vyznám se tady po paměti. Výhodné je i to, že už mě lidé v okolí dobře znají, takže až budu úplně pomatená, někdo mě určitě dovede domů. Horší je, že jak tady člověk bydlí dlouho, nechtějí se mu některé věci vyhodit, přestože by to asi bylo potřeba.

Dovedete si představit situaci, kdy starší osobu, zvyklou na svoje prostředí, přestěhují do jiného bydlení?

To si umím představit velmi dobře. Nezapomeňte, že jsem pracovala v sedmdesátých letech minulého století na geriatrii v pražské Thomayerově nemocnici. Odchody starých lidí do eldénky (léčebna dlouhodobě nemocných, pozn. redakce) nebo do tzv. domovů důchodců jsem zažívala denně. Lidé dnes už asi vůbec nemají představu, v jakých podmínkách tehdy lidé v těchto zařízených dožívali. Osm lůžek na pokoji, kvůli nedostatku personálu se osazenstvo pokojů kombinovalo tak, že ti stařečci a stařenky, co na tom byli lépe, pomáhali těm, co se bez pomoci neobešli. Bylo to dost tvrdý.

Máte přehled, paní Jiřino. Zkuste tedy porovnat péči o staré lidi tehdy a dnes.

Heleďte, lidi vám budou určitě nadávat, když napíšete, co teď řeknu: za posledních dvacet let se péče velmi zlepšila. Dokonce: zlepšila se neuvěřitelně. Dřív byly ty domovy důchodců v podstatě kasárna, kde rozhodoval zdravotnický personál. Tak to bylo nastavené. On ani nemohl nic jiného dělat. Dnes lidé bydlí často v bytech se svým příslušenstvím a využívají jen lékařských a sociálních služeb toho kterého zařízení. Musí si často takovou možnost platit nebo doplácet, to je pravda. Běžné jsou třeba i takové zdánlivé drobnosti jako jinak barevné vchody do domů pro lepší orientaci.

O kom se to bavíme, když mluvíme o starých lidech? Existuje nějaká definice, kdo už do téhle kategorie spadá?

Lidé se stáří tak bojí, že to vlastně ani nechtějí nijak pojmenovat a přesně určit. Všimněte si, že když se bavíme o starých lidech, používáme často pojem senioři nebo to všelijak opisujeme, jako třeba „občané staršího věku“. Stává se mi běžně, že mi lidé nechtějí říct do očí, že jsem stará. Je v tom přítomný strach. Okolo stáří je hodně společenských klíšé.

O jaká klíšé jde z vašeho pohledu především?

Já už jsem tak prošpikovaná všelijakými teoriemi a znalostmi téhle problematiky, že snad na to svůj pohled už ani nemám. Ale jednoduše řečeno: mluvit o stáří se pořád bere jako něco neslušného. Spisovatelka Lenka Reineirová, která zemřela v devadesáti dvou letech a kterou jsem dobře znala, mi jednou řekla: Jiřino, oni mi furt jen říkají, že jsem pěkná čiperka, já už to slovo opravdu nesnáším.

Tak dobře, řekla jste si o osobní otázku. Vy se cítíte jako starý člověk?

Ano já jsem stará. Ale odmítám se identifikovat s tou skupinou starých lidí, kteří pořád naříkají a litují se. A pořád běhají sem tam s taškami podle toho, kde je co levného. A takových je bohužel hrozně moc.

A tak vznikne kolektivní klišé: starý člověk je ten, co je v důchodu a pořád fňuká a obíhá slevy. Čistě z geriatrického pohledu jde ale o věkovou skupinu. Když jsem odborně začínala šlo o lidi ve věku šedesát pět let a starší. Dnes se to posunulo až na sedmdesát pět. Tak to posuzuje Světová zdravotnická organizace. Dnešní staří lidé jsou i přesto na tom často fyzicky lépe, než na tom bývali jejich rodiče po pětadesátce. Z toho důvodu se ale od nich i více očekává. Dnešní staří si často nemůžou ulevit tím, že jsou označeni za staré. Pořád je na ně vyvíjen tlak, že jsou ještě mladí. Někdy tak i skutečně vypadají, ale fyzicky a psychicky se už tak necítí. Aby nějak nezklamali, jsou často bičováni takovým pocitem: ještě bych nějak měl pomoci s tím a s tímhle, ale já už opravdu nemůžu. Tak se komplikuje ten nejtěžší úkol stáří: sebezpřijetí. Někdy k tomu staří lidé potřebují pomoci otevřeným rozhovorem. Někdy stačí jen říct: Uvědomuješ si, kolik je ti let? To je normální, že tě něco bolí, za to se nemusíš stydět. Místo toho je raději necháváme hrát na své okolí všelijaké hry, které mají dokázat, že nejsou tak staří, jak ukazuje jejich datum narození. Není to vůbec jednoduché. Třeba jedu tramvají, někdo mě chce pustit sednout a já řeknu: „Děkuju, ale já si nesednu, příští stanici vystupuju.“ Pak mám špatné svědomí, že jsem řekla ne, a vrtá mi hlavou, co si teď ten dotyčný o tom myslí. Třeba si říká: Ta je tak blbá, nechce si sednout, protože si myslí, že kdyby si sedla, tak by tím potvrdila, že je stará. A já přitom jsem jen líná si sedat a zase vstávat.

Co všechno je vlastně schované v tom důležitém slově sebezpřijetí? Především přestat obtěžovat sebe a okolí tím, že nechci přijmout některé stavy, které se mě fyzicky i psychicky díky věku dotýkají. Ale jinak jde vlastně o přijetí celého svého života, toho současného i minulého. Bez uhlašování, ve vši plasticitě. Je to pěkně těžký úkol, ale nedoporučuji vyhnout se mu.

Pokud je tedy starému člověku aspoň jakžtakž dopřáno zdraví, měl by se snažit a pracovat na sobě?

Tohle staří lidé taky neradi uslyší, ale nespokojenost se stářím není u většiny dána ekonomicky. Někteří z duchodců mají lepší příjmy než lidé mladí nebo mladé rodiny. Já to vím z různých setkání a z přednášek: peníze nejsou to, co staré lidi nejvíce trápí. Často jsou velmi skromní a nedej bože, abyste jim řekli, že tady mají půl milionu a můžou si za to pořídit, co chtějí – ale jen pro sebe. Utratí pár tisícovek a pak už nevědí, co dál, a chtějí to dávat dětem. A když s nimi budete mluvit déle, začnou vám říkat, že je nikdo nemá rád a nikdo se s nimi nebaví. To ekonomické se většinou ukáže jako zástupné. Nemá cenu se na stará kolena valamutit zástupnými problémy, hledat viníky ve špatné společnosti a zlých doktoroch. Jistě že by mohla být společnost lidumilnější a doktoři příjemnější. Ale možná si stačí přiznat, že některé věci už nemůžu a nikdy se už nevrátí. Že jsem více či

méně závislý na pomoci druhých. Přijmout to hluboce a skutečně vnitřně.

Jinými slovy: i v pokročilém věku je dobré mít na dalších dvacet čtyři hodin nějaký smysluplný a věku a zdraví odpovídající program?

Jak říkával profesor Vondráček: Nejde o to, přidat léta k životu, ale život k létům. Pokusit se udělat ten čas, který je před námi, nějak kvalitním. Věnuje-li dotyčný zbytek sil rodině nebo společnosti nebo svým snům, které

jsou ještě v jeho silách, to je úplně jedno. To je jeho volba, jeho individualita. My nemůžeme za druhého rozhodnout, co se domnívá, že je ještě důležité prožít a s kým to chce prožít. Třeba při společných výletech do přírody. Kolikrát vidím převážně ženskou party, jak spolu vyrazí. To je dobré, pokud to jde zdravotně.

Jaké věci jsou pro vás konkrétně ve stáří důležité? Jsou lidé, kteří žijí hodně uzavřeně, třeba jen pro rodinu nebo partnera, a pak ve stáří se jim stane, že najednou nemají nikoho. A jsou lidé, kteří mají spoustu přátel a aktivit, a ti mají pak naději, že jim i na stáří něco zbude. Jak u sebe pozorujete to, na čem vám záleží a co už jste vypustila?

Dávno už mi pochopitelně nezáleží na zaměstnání, na kariéře. Přátele, na kterých mi záleží mám a o ta přátelství se starám. Mám pocit, že jich je pořád, zaplaťpánbůh, dost. Občas si říkám, proč já ještě tam a tam lezu a v něčem se angažuju. Ale takový byl celý můj život. Takže já se musím spíš naučit brzdit. Ke stáří navíc člověk už nemusí být tak diplomatický a může mluvit mnohem ostřeji. To používám, někdy tedy až moc.

Je na to vaše okolí připravené? Nechtělo by raději ve vás vidět takovou vlídnou stařenku?

Moje blízké okolí asi připraveno je, ale jinak si myslím, že staré lidi by okolí nejraději vidělo jako takové laskavé blběčky, kteří jen sedí a mlčí. Jenže to, že je člověk starý, neznamená, že má být neviditelný. Problém ale je, že někteří si pletou ostrou debatu s agresivitou. Je smutné, že nejagresivnější vůči přistěhovalcům nebo cikánům jsou u nás staří lidé. My jsme si museli vydělat, my jsme museli celý život dřít, my jsme museli poslouchat... Že jsou ty problémy složitě, jako by nechtě-

li vnímat. Ne všichni, pochopitelně.

Jak má dnes mladší generace pečovat o svoje staré?

No to je velký úkol. Starých lidí přibývá, a to velmi rychle. Pokud mají ve společnosti nějak rozumně fungovat, musí se jim společnost rozumně přizpůsobovat. Jednoduchý příklad: dá se předpokládat, že čas přecházení ulice na zelenou na semaforu bude muset být v budoucnu delší.

DĚTI TRUHLÍ JINAK ...

Míváme falešný pocit, že dítě a smrt jsou tématy, která se nehodí spojovat. Co když se ale dítě ocitne v roli pozůstalého, v roli sirotka? Umíme mu opravdu porozumět? Umíme mu pomoci?

„Máma byla celá v černém, uplakaná,“ vzpomíná dvanáctiletý Lukáš. „Všichni říkali upřímnou soustrast a třáslí rukou mamince, mně i tříleté sestře. Ani nevím, jestli tátu znali, ale podle těch zdrcených výrazů v obličejí jsme asi mnohem větší rodina, než jsem si původně myslel,“ dodává s lehkým nádechem ironie. Lukášova tříletá sestřička stála u květinových věnců a utrhávala gerberám okvětní lístky. Někáká paní jí okřikla, že to nesmí dělat: „Tatínek tě pozoruje z nebička.“ Holčička začne hlasitě plakat. „Maminka se rozplakala ještě víc, slyším, jak lidi říkají ‚chudáci děti‘, a pak ‚chudák ženská, teď je na ně sama‘, vzpomíná Lukáš. „Taky mi říkali: ‚Musíš teď mamince pomáhat‘ a ‚Nesmíš ji už zlobit, je toho na ni moc‘.“

S chlapcem jsem se sešla poprvé, když mu bylo šestnáct. Dostal se ke mně do psycho-terapie po nezdařeném pokusu o sebevraždu. Poslouchám dál jeho příběh:

„Když táta umřel, nastalo peklo, mamka pořád brečela, ale časem začala hodně nadávat na tátu, jak nám to mohl udělat. Myslel jsem si, že za tu bouračku nemohl. Mamka ale řekla, že byla u nějaký paní s kyvadlem a ta jí řekla, že manžel měl podvědomé přání odejít z tohoto světa, a tak se mu to splnilo. Vůbec jsem tomu nerozuměl. Řekl jsem si, že musím pomáhat a dobře se učit.“

Začal jsem nosit dobrý známky, ale moc mě nepochválila. Začal jsem školu flákat a hodně jsem se zhoršil, mamka zase brečela a řekla, že jí dělám starosti. „Ty mě utrápíš!“ slyšával jsem.

To jsem ale opravdu nechtěl. Táta mi hrozně chyběl, hrál se mnou fotbal a bral mě na vodu, taky jsme si povídali a byla s ním legrace. Asi dva měsíce po tátově smrti jsem si začal psát deník, kde jsem se s ním bavil. O tom, co jsem zažil, taky jsem se s ním radil. Někdy jsem měl pocit, jako bych slyšel jeho hlas. Po dvou letech si máma přivedla přítele a ten si myslel, že musí zvládnout všechno, co mamka ve výchově zanedbala, a začal mě tlouct. Pak se ale stal ten průšvih. Šli jsme se sestrou na koupaliště a já hrál s klukama fotbal. Sestře jsem řekl, ať se na nás dívá a nikam nechodí. Když jsem slyšel, že někdo křičí ‚Topí se dítě udělalo se mi zle. Dej na ni pozor, zařvaly mi v uších slova, se kterými mě mamka posílala ven. Někdy jsem tušil, že to je Janka. Hned ji sice vytáhli, kašlala vodu, brečela, ale doma jsem to schytl. Za trest celý prázdniny doma, ale nejhorší byl mámin pláč. ‚Jak jsi mi to mohl udělat, copak nevíš, čím jsem si prošla?‘, znělo mi v hlavě. A to byl důvod, proč jsem potajmu začal sbírat prášky, který měla mamka na nervy. A pak když jsem myslel, že už jich je dost, všechny jsem spolykal.“

Lukášův příběh v leccems ukazuje, co prožívá dítě, jemuž zemře rodič. Některé rysy jsou typické a některé zase ryze individuální – odpovídají osobnosti jedince, vývojovému období, odolnosti vůči zátěži a prožitě zkušenosti.

Dospělé truchlení

Pozůstalý dospělý člověk prochází jednotlivými fázemi, které však na sebe nemusejí nutně navazovat, mohou se mísit, přeskakovat a opakovaně se navracet.

- **období – popření** (to přece nemůže být pravda)

Těsně po úmrtí blízkého se člověk ocitá v jakémsi světě na pomezí reality a tragického snu. Realita je spojená s výkonem neodbytných záležitostí. Lidé mluví o období jakéhosi „roboty“, automatického vykonávání povinností bez přítomnosti emocí. Na síle popření se podílí i povaha smrti (očekávaná po dlouhé nemoci, nebo náhlá).

- **období – fáze s chaotickými emocemi**

Nejtěžší je prožít první rok a všechny významné okamžiky (narozenniny, Vánoce, výročí svatby, první výročí úmrtí...). Ochranná slupka popření se rozlamuje, je třeba přijmout, že dotyčný skutečně zemřel: „Už ho nikdy neuvidím, už se ho nikdy nedotknou, už se ho nikdy na nic nezeptám.“ V emočním světě přichází pláč jako výraz smutku. Deprese se plně projevuje nechutenstvím, plačtivostí, nesoustředěním, poruchami spánku, ztrátou chuti dělat cokoli, co nás dříve těšilo. Mohou se objevit různé psychosomatické potíže (bolesti hlavy, zad atd.). Pozůstalí však mohou být překvapeni, že prožívají i návaly zlosti vůči zemřelému: „Jak jsi mě tady mohl nechat?“ Zejména při úmrtích po dlouhodobé nemoci a náročné péči prožívají pozůstalí úlevu – a v terapii se často ptají, jestli to není nepřiměřený, morálně nedovolený stav.

- **období – fáze hledání viníka**

Obvykle se projevují pocity viny a hledání viníka: „Kdybych ho tam neposlala, tak by neboural“, „Kdybych na ni víc tlačil s doktorem, tak by se určitě uzdravila“. Samostatnou kategorií tvoří sebevrazi, kteří rodinu zanechají v tápavých, nezodpovězených otázkách... Sebeobviňování prohlubuje depresi a blokuje zvonastavení ozdravných vnitřních sil každého člověka.

- **období – nový vztah k sobě a ke světu**

Pokud truchlení probíhá adaptivním způsobem, daří se i vlivem plynutí času tragickou událost vnitřně zpracovat. Čas je ovšem velmi relativní a záleží na mnoha faktorech – vztah se zemřelým, životní období, zkušenost se smrtí, nalezení nového partnera, osobnost jedince, širší rodina, péče o děti vliv prarodičů...

Truchlení v dětském světě

Zatímco dospělý člověk prochází poměrně předvídatelnými fázemi období, jež nezýváme truchlení, u dítěte je tomu jinak.

- **popření, chaotické emoce, hledání**

Dítě mnohem více využívá svého imaginárního, snově vykonstruovaného světa, ve kte-

Jednou z realit světa starých lidí je například Alzheimerova choroba. V českém rozhlasu proběhne na toto téma v týdnu od 14. do 18. října a také v neděli 27. října několik speciálních pořadů a besed. Napsala jste doslov ke knize Vyhasínání mozku Martina Kleina nizozemského spisovatele Bernlefa, která se Alzheimeru týká. Co je podle vás u této diagnózy hlavním problémem?

Především diagnóza sama o sobě. Dostane-li člověk přidělenou nějakou diagnózu, stává se nemocným. Znamená to mimo jiné i to, že se k němu začne jeho okolí i společnost jinak chovat. Trochu si tou diagnózou vztah k němu zjednoduší. No, už je senilní, musíme se k němu chovat jako k malému dítěti. Okolí diagnóza často uleví. On nebo ona už nejsou jen staří, kteří neposlouchají a dělají problémy, a máme za to na ně vztek, oni jsou přece nemocní. Diagnóza často věci uměle překryje a odsune. Dalším problémem Alzheimerovy choroby je moderní těžký individualismus. Na jedné straně chceme, aby nám každý pomáhal, ale současně do nechceme.

Lidé jsou dnes hrdí na svůj intelekt, to je pro ně základní hodnota. Já jako míra všeho. A najednou o to své já začnou díky vyhasínání mozku přicházet.

Právě jste dopsal a do nakladatelství Kalich odevzdala svůj nový rukopis, který se týká smrti. Co jste o smrti chtěla napsat?

Ve společnosti mládí a výkonu se o smrti moc nemluví. Nemluví se o ní ale bohužel ani mezi blízkými. A o tom píšu. O posledních věcech, na které by měl pamatovat umírající i jeho okolí. Vědomí smrti nás odděluje od zvířat. Vědomí smrti je kulturní a náboženský fenomén. Přesto jsme smrt tzv. civilizovaně vytěsnil z našich životů. Smrt má proběhnout někde v nemocničních hygienických podmínkách, a ne před našimi zraky. Když chce někdo starý o smrti vážně mluvit, mladší ho většinou odbudou mávnutím ruky: „Dej pokoj, ty tady budeš do sta.“

Místo rozhovoru o věcech, které se mu honí hlavou a o kterých se starý člověk potřebuje nějak rozpovídat, zalepí se mu pusa takovou banalitou. Ta knížka by měla mít především praktický, zcela konkrétní užitek. Jsou v ní i takové jednotlivosti jako poslední vůle nebo jak zorganizovat pohřeb.

Doufám, že se mi to podařilo napsat tak, aby to lidem v konkrétních situacích pomohlo. Konkrétní pomoc je něco, co mě zajímalo vždycky víc než vznešené akademické řeči.

Vím, jak jsem se dočetl ve vaší knize rozhovorů s Michalem Plzákem a Magdalenou Čechlovskou „Bez ohlávky“, prý zcela konkrétně pro udržení kondice pomáhá cvičení a omývání prsou studenou vodou? Ano, cvičím, protahuji se, protože je to užitečné a příjemné, a i to ošplichání hrudníku ve studené vodě ještě sem tam provozuju. Jsou to možná takové blbinky, ale cítím, jak i takovéhle maličkosti ve mně udržují život. A díky nim si zachovávám i svůj rytmus.

Tomáš Weiss, Týdeník Rozhlas, říjen 2013

rém zemřelý rodič žije dál. Dítě má zpravidla s tímto světem kontakt, který může mít charakter představ i „skutečných zážitků“. Malé děti máme tendenci utěšovat, že dušička odešla do nebička, a pak se divíme, že děti tento kontakt s dušičkou v nebičku udržují. Období truchlení může trvat i několik let, a to skrytě, bez adekvátních vnějších projevů. Na vědomé, reálné rovině může dítě fakt úmrtí přijmout až podivně poklidně. Na nevědomé úrovni si dále pěstuje vztah se zemřelým. Ne vždy se musíme obávat tohoto vztahu jako výrazu patologie, protože tvořivější děti mladšího věku kontakt se zemřelým přijmou jako způsob jakési komunikační hry.

Děti nedávají jasné signály o tom, co právě prožívají, neví, co je opravdu problém a jestli by o tom vůbec měly mluvit. Dítě si může zhoršit prospěch ve škole, záškolačit, mohou se projevit různé psychosomatické potíže. Také projevy agrese nemusejí být výjimkou. Někdy nás může překvapit svým klidem, dělá dojem „že mu to nedošlo“. Může se zdát, že netruchlí, protože nepláče. Ze zkušenosti vím, že starší děti se snaží potlačovat pláč, aby ještě nepřidělávaly starost pozůstalé mamince nebo tatínkovi.

Někdy naopak může dítě propadat záchvatům plačtivosti a zoufalství, objevují se poruchy spánku. Menší děti se mohou přechodně pomočovat a mít logopedické obtíže. Nezřídka se přechodně projeví stav regrese, to znamená, že se dítě projevuje jakoby na vývojově nižším stupni, chová se jako mnohem menší, mladší.

Pokud dítě nepláče nebo jiným způsobem neuvolní emoce, objevují se zpravidla po půl roce až do roka psychosomatické potíže či těžší stavy deprese.

• dětské pocity viny

Pocitům viny je třeba věnovat velkou pozornost, protože citlivá dětská duše dokáže být k sobě velmi krutá a děti na sebe nezřídka berou břemeno domnělé odpovědnosti. Jejich

logika ještě nemá pevnou kauzální strukturu (příčina-následek), a tak se opírají o fantazii a magický svět. Často se v tomto světě samy ocitnou v roli čarodějů, kteří zlo zavíneli a přinesli do rodiny. Nesou si těžké pocity viny, mívají tendence k sebetrestání, až sebe-poškozování.

Chování dospělých k dítěti

Pohledu dítěte jsou některé projevy dospělých téměř absurdní a mohou vyvolávat zmatek. Zpočátku je dítě v roli tolerovaného chudáka, zejména ve škole je věnována pozornost především pláči. Jako by existovala korelace pláč = pochopení.

Ovšem, to co zpočátku bývá tolerováno, se po několika týdnech rozplyne. Citlivost okolí se začne vytrácet. Jenomže to někdy teprve začíná doba, kdy celá situace začíná dítěti docházet. Namísto pochopení ve škole i doma se začne očekávat běžný výkon. Dítě nemůže ztrátu unést a začnou problémy. Pokud dítě fakt úmrtí potlačuje, samo nerozumí tomu, jaká se s ním děje změna.

V souvislosti s tím, že tatínek či maminka zemřeli, nemůžeme klást automatické požadavky typu: musíš pomáhat, nesmíš zlobit, musíš se učit.

Martinův otec byl pohřešovaný a později nalezen oběšený, spáchal sebevraždu. 13letý chlapec začal až po několika měsících projevovat agresi vůči své učitelce poté, co do podrobností rozebírala smrt kočky. Martina se téma velmi osobně dotklo a na učitelku sprostě vyjel.

Je vhodné nasadit psychofarmaka?

Samotný pláč není dobrý tlumit léky. Měli bychom si položit zásadní otázku, jestli máme starost o dítě a jeho stav, nebo sami nemůžeme unést jeho pláč a jsme bezradní. Pokud spánkové a úzkostně depresivní potíže přetrvávají po 3-6 měsících, je třeba vyhledat terapeutickou pomoc. Po delší době je pora-

da o léčích na místě. Konzultovat můžeme přímo s dětským psychiatrem, s pediatrem, doporučení může zvážit i klinický psycholog.

Pozor na mýty o dětském truchlení

Především bychom si měli být vědomi mýtů o dětském truchlení a nenechat se jimi ošálit. Jsou to zejména: je ještě malé, ono mu to nedochází; nepláče, tak není smutné, asi to nepochopilo; nemluví o tom, tak ho to už netrápí; když pláče, je v depresi; mluví se zemřelým, začíná bláznit.

V žádném případě nepodceňujeme úvahy dítěte o smrti (pokusy o sebevraždu nejsou ojedinělým jevem, navíc dítě může řešit krizi a dilema „jít za tím, kdo na mě čeká a kdo mě má rád“)

Nezatajujeme okolnosti smrti, nevymýšlejme si (to se týká choulostivých úmrtí, jako je sebevražda a vražda). Dítě se leckdy dozví tvrdá fakta z médií nebo od spolužáků. Krutost pravdy je třeba obalit únosným, věku odpovídajícím způsobem. Když jsme bezradní, je lépe říct „nevím, co se přesně stalo“ než si vymýšlet báchorky, které se mohou nepříjemně obrátit proti nám.

Kateřina Krტიčková,
Psychologie dnes 1/2013

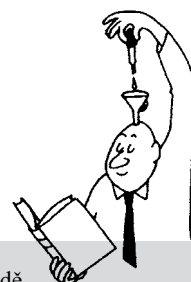
K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

sobota 16.11. 18 h. Mistrovice
neděle 17.11. 33. v mezidobí
diecézní sbírka na plošné pojištění 2
7.15 h. Letohrad Mal 3,19-20a Ž 98
8.45 h. Lukavice 2 Sol 3,7-12
10.15 h. Orlice Lk 21,5-19

sobota 23.11. 18 h. Lukavice
neděle 24.11. Slavnost Ježíše Krista Krále
7.15 h. Letohrad 2 Sam 5,1-3 Ž 122
8.45 h. Mistrovice Kol 1,12-20
10.15 h. Orlice Lk 23,35-43

sobota 30.11. 18 h. Mistrovice
neděle 1.12. 1. adventní
7.15 h. Letohrad Iz 2,1-5 Ž 122
8.45 h. Lukavice Řím 13,11-14
10.15 h. Orlice Mt 24,37-44

sobota 7.12. 18 h. Lukavice
neděle 8.12. 2. adventní
7.15 h. Letohrad Iz 11,1-10 Ž 72
8.45 h. Mistrovice Řím 15,4-9
10.15 h. Orlice Mt 3,1-12

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková, Miloslava Šejvlová, jazyková úprava Jana Kalousková, e-mail: ivamarkova@tiscali.cz • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741